

A VASÁRNAP KERESZTÉNY MEGÜNNEPLÉSÉNEK ÉRTELME ÉS LÉNYEGE

A kereszténység kezdete óta Jézus tanítványai vasárnaponként templomokban gyűlnek össze. Néhány évvel ezelőtt még nagy számú hívősereg látogatta a vasárnapi istentiszteleteket. A vasárnap a pihenés napja volt. Mára közel ugyanolyan nap lett, mint a többi. Vasárnap is dolgoznak, nyitva tartanak a bevásárlóközpontok, több családban a szülők sportra, kirándulásra kísérik gyermekeiket. Sokan dolgozni rohannak és úgy érzik, még saját családjukra sincs idejük. Egyesek munkába mennek, mások bevásárolni stb. A vasárnap már nem a pihenés napja többé. Sajnos, ha a vasárnap elveszti eredeti jelentőségét, és csak a „hét végévé” válik, megtörténhet, hogy olyan szűk térbe zárkozunk, ahonnan már nem láthatjuk az „eget”.¹ Ezek után ünneplőbe öltözve sem leszünk képesek „ünnepet ülni”. Ennek ellenére a vasárnap továbbra is az Egyház kiemelt napja lesz. Hogy jobban megértsük az okokat, újra fel kell fedeznünk értelmét és lényegét.

A VASÁRNAP ELNEVEZÉSE

A pogányok a „*Nap napjának*” nevezték a vasárnapot. Ebből származik például az angol *Sunday* vagy a német *Sonntag*. A zsidóknál a vasárnap a szombatot követő nap volt, amely a hét első napjának felelt meg. A szombat, amely a zsidók számára Istennek szentelt nap volt, a héber naptár egyetlen névvel rendelkező napja. A további napokat – a szombathoz viszonyítva – nagyon egyszerűen „a szombatot követő első, második, harmadik... napként” jellemezték. A szombat (shabbath) elnevezés a „félbeszakítani, megállni, megpihenni” tőből származik. A szombati nap első jellemzője tehát: „a munkától tarózkodni”.²

Az első keresztények elhagyták a pihenéssel és hódolattal Istennek szentelt szombatot, és a szombatot követő első nappal helyettesítették. Ez az első elnevezés, amit a va-

---

1 Vö. CEI „*Il giorno del Signore*”, Nota pastoralis, 1984, 5: Ench. CEI 3, 1398.

2 RORDORF W., *Sabato e Domenica nella Chiesa antica*, Torino, 1979, 139.

sárnap kapott, teljes mértékben a zsidó terminológiából származik. Márk evangéliuma ehhez a naphoz kapcsolja Jézus feltámadását, amely a hét első napján történt.³ A keresztények ezt az elnevezést szimbolikája miatt vették át. Ezenkívül a Ter 1,1-ben az „első naphoz” kapcsolódik a teremtés kezdete, pontosabban a világosság teremtése (Ter 1,3-5). Ebben a kontextusban a keresztény kultusz napja a pogány „Nap napjából” származó elnevezést hordozza. A keresztény szerzők közül Szent Jusztiniusz alkalmazta elsőként ezt a szimbolikát, összekötve a teremtés kezdetét az Úr feltámadásával: „Közösségünk a Nap napján gyűlik össze, mert ez volt az első nap, amikor Isten megalkotta a sötétséget és az anyagot, megteremtette a világot és azért is, mert Megváltónk, Jézus Krisztus ugyanezen a napon támadt fel a halottak közül.”⁴ A vasárnapra vonatkozó „a hét első napja” kifejezés a vasárnapot a pászka fényébe állítja mint a sötétségből a fénybe való átmenet, a halál feletti győzelem, a feltámadás és az új élet napját. Ezért a vasárnap olyan nap, amit a keresztények örömmel élnek meg.

A vasárnap további elnevezése „az Úr napja” (*Dominica dies*). Ez megtalálható a Jel 1,10-ben. Láthattuk, hogy a Didaché-ban ez a kifejezés világos kultikus összefüggésekben jelenik meg. „Az Úr napja” mindenekelőtt a feltámadásra emlékeztet bennünket, mert az Úr (Kyriosz) a feltámadt Krisztust jelöli. Szent Hieronimusz hasonló terminológiát alkalmaz a pászkával kapcsolatban: „Az Úr napja, a feltámadás napja, a keresztények napja a mi napunk. Azért hívjuk az Úr napjának, mert ezen a napon a mi Urunk győzedelmesen felment Atyjához.”⁵ „Az Úr napja” az a nap, amikor az első keresztény közösségek összegyűltek, hogy megünnepeljék az eucharistiában az Úr emlékét, hogy megünnepeljék „az Úr vacsoráját” (1Kor 11,20). Az Úr napja tehát a feltámadt Krisztus emléke és jelenléte övéi között, akiket a maga nevében gyűjtött össze. A keresztények napja ez, akik összegyűlve az ünnepen, örömmel vallják meg Uruk titkait.

Végül következnek a „nyolcadik nap” elnevezés, amellyel 135 körül találkozunk Barnabás Levelében.⁶ A szombat, amely a hetedik nap, az Ószövetség végét szimbolizálja, míg a vasárnap – Jézus Krisztus feltámadásának napja a „nyolcadik nap”, az új korszak kezdete. A nyolcadik nap arra figyelmeztet, hogy az eljövendő kor várásában, a Krisztus-várás idejében élünk, aki biztosan eljön, abban az időszakban, amikor a végleges megváltást várjuk. A vasárnap a Szentlélek eszkatologikus ajándékának emléke is, aki az Úr második eljövetelét készíti elő.

A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint „mindjárt pünkösd napján, amikor az Egyház a világ előtt megjelent, »akik megfogadták Péter szavát, megkeresztelkedtek«. És

3 Vö. Mk 16,2.

4 JUSZTINIUSZ, *Apologia I*, 67, 7.

5 HIERONIMUSZ, *Omelia per la domenica di Pasqua*, n. 129.

6 BARNABÁS, *Epistola di Barnaba* 15, 8–9.

állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és a kenyértörés közösségében és az imádságban... Dicsőítették Istent és az egész nép szerette őket» (ApCsel 2,41--47). Ettől kezdve az Egyház sohasem mulasztotta el, hogy a húsvéti misztérium ünneplésére összejöjjön, hogy olvassa azt, »ami az egész Szentírásban róla szólt« (Lk 24,27), ünnepelje az Eucharisziát, melyben »halálának győzelme és diadala megjelenik«, s egyben hálát adjon »Istennek elmondhatatlan ajándékáért« (2Kor 9,15) Krisztus Jézusban, »dicsősége dicséretére« (Ef 1,12) a Szentlélek ereje által”.⁷

AZ EUCHARISZTIA, A VASÁRNAP KÖZPONTJA

Ha a vasárnap a feltámadt Krisztus napja, akkor az Eucharisztia ünneplése az Úr jelenlétének legszebb kifejezése. A vasárnap Eucharisztia nélküli elképzelése ugyanaz, mint az „Úr napja” ünneplése az Úr nélkül. Az Egyház a kezdetektől ezen a napon kenyértörésre (ApCsel 20,7), Isten Igéjének hirdetésére (ApCsel 20,11) és a felebarátok szolgáltatóra (1Kor 16,2) gyűlik össze. Jézus maga a példa, aki feltámadása napján (tehát vasárnap) az emmauszi tanítványoknak magyarázza az Írást, biztatja őket és megtöri nekik a kenyeret. Azóta az Egyház az Úr napját áldozata emlékével, a Szentírás olvasásával, a kenyér megtörésével és a szeretet diakóniájával szenteli meg.

Az Egyház története során az Eucharisztia szentségét többféleképpen nevezték, például: *kenyértörés* (Lk 24,30-35), *úrvacsora* (1Kor 11,20), görögül *szinakshi*, ami zsinagógát vagy összejövetelt, később *misét* jelent. A II. Vatikáni Zsinat után gyakrabban kezdték használni az Eucharisztia megjelölést (a görög *eukarisztein* = hálaadás), amely imát és köszönetet is kifejez. A liturgia ünneplésekor az Egyház felismeri a feltámadott Krisztus jelenlétét, az átváltoztatott kenyérben és borban, aki hatalmának erejével jelenvalóvá válik az Eucharisziát ünneplő közösségben. Így adnak hálát az Úrnak a kapott javakért. Az Eucharisziában a hívők Krisztust veszik magukhoz, és egyúttal egyesülnek is a testvérekkel, akik ugyanezt a táplálékot fogadták. Így együtt válnak Krisztus testévé, ami az Egyház.⁸

A vasárnap egyesíti tagjait, hogy osztozzon velük a kenyéren, az útravalón. A liturgia végén a hívőket a mindennapi életbe küldik, hogy tanúskodjanak a találkozásról Krisztussal. Köznapokon a közösség hivatása, hogy tésztát érlelő kovásszá, a világot megváltoztató erővé váljon. Szent Ágoston mondja: „Testvéreim, ezeket a titkokat szentségeknek nevezik, mert külsejük nem felel meg belső valóságuknak. Mi látható? Az anyag. De a lélek képes megkülönböztetni a lelki kegyelmet. Felfogjátok, mi Krisztus teste? Hallgasd az apostolt, aki ezt mondja a hívőknek: »Ti Krisztusnak teste vagytok, s

⁷ *Sacrosanctum Concilium* (SC), 6., <http://www.katolikus.hu/zsinat/sc.html>

⁸ GOUDREAU P., *Celebrare la domenica in attesa dell' eucaristia*, Padova, 2004, 35–37.

egyenként tagjai.« (1Kor 12,27). Ha tehát Krisztus teste vagytok, s egyenként tagjai, ez a ti személyes jeletek az Úr oltárán. Ez a ti személyes jeletek, amit megkaptok. Ha arra, amik vagytok „Ámen”-nel felelek, választokkal összetartozástokat jelzitek. Azt hallod „Krisztus Teste”, és válaszod „Ámen”. Legyél Krisztus testének tagja, hogy „Ámen”-ed hiteles legyen.”⁹

Állításunk, hogy a vasárnap az Eucharisztia napja, nem jelenti azt, hogy tartalmát rituális ünnepléssé szűkítjük. Ellenkezőleg. A vasárnap nemcsak a misén való részvétel miatt az Eucharisztia napja, hanem főleg azért, mert ezen a napon a többi nappal ellentétben a keresztény ember jobban igyekszik ajándékká tenni életét – Istennek tetsző lelki áldozattá. Jézus példája szerint, aki az Atyának és a testvéreknek ajándékként áldozta életét. Nagy ajándékban való osztozás kifejező megnyilvánulása a kenyértörés, ami a misében az áldozás előtt történik.

Az Eucharisztia nem csupán rítus, amely a templom falain belül játszódik le, hanem valóság, amely a falakon kívül is folytatódik. A hívő nemcsak az eucharisztia alatt áldozza életét, hanem akkor is, amikor a közösséget a mise végén elbocsátják, és visszatér mindennapi munkájához. Ez Jézus parancsának további jelentése: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.” Minden kereszténynek, aki felfogta annak értelmét, amin részt vett, éreznie kell, hogy adósa testvéreinek azért, amit kapott.

Etnológiai kutatások megállapították, hogy a primitív népek új település építésekor először oszlopot állítanak az új terület közepére. Ez a pont lesz számukra nemcsak az új terület központja, hanem a világ közepe is. Nem véletlenül azonos ez az oszlop a népet és a törzset védelmező istenséget ábrázoló totemmel. Egyszerűségükben ezzel a gesztussal fejezik ki az ember legmélyebb konstitutív dimenzióinak egyikét. Az embernek szüksége van életében középpontra, alapértékekre, amelyekre mindig lehet hivatkozni. Ha a látókörből eltűnik a középpont, elvész az egyensúly, az orientáció és a biztonság is.¹⁰

Az autentikus lelki értékek hiánya sok embert arra késztet, hogy pótlékot keressen, amely biztonságot és a valóság illuzórikus vízióját nyújtja. A keresztények számára a „település közepe” nem egy totem, hanem Jézus Krisztus. A II. Vatikáni Zsinat állítása szerint a hívő közösség középpontja az Eucharisztia ünneplése, amelyhez az egyház egész élete alkalmazkodik.¹¹ Az Eucharisztia nemcsak az egyén, hanem az egész közösség életének is állandó központja volt és lesz. Természetességéből adódóan az egyház legmagasabb szimbolikus kifejeződése.

---

9 S. AUGUSTIN, *Sermon 272*, in *La messe, Liturgies anciennes et textes patristiques*, coll. *Lettres chétiennes* 9, Grasset, Paris, 1964, 225.

10 MARTINI C. M., *Attirerò tutti a me*, Torino, 1983, s. 51.

11 *Presbyterorum ordinis*, 5., http://www.katolikus.hu/zsinat/zs_15.html

A VASÁRNAP KÜLDETÉSE

A Teremtés Könyvének első oldalán olvashatjuk: „A hetedik napon megpihent munkája után, amit végzett.” (Ter 2,2). Ez a „pihenés” nem tolmácsolható Isten „tétlenségének” bizonyos formájaként, mert a beteljesedett mű tökéletességének hangsúlyozásáról van szó. Isten megáll a „nagyon jó” mellett (Ter 1,31), amelyet kezével alkotott, és amelyre örömteli szeretettel akart tekinteni, kifejezve „kontemplációját” afelett, ami tökéletes volt.

A vasárnapi pihenés további küldetése a teremtés művének felidézése mellett az „emlékezés” a megszabadulásra, ami Isten műve volt az egyiptomi kivonuláskor: »Emlékezz rá, hogy Egyiptom földjén magad is rabszolga voltál, de az Úr, a te Istened erős kézzel és kinyújtott karral kivezetett. Azért parancsolta meg az Úr, a te Istened a szombat megtartását.« (MTörv 5,15). Ez a megfogalmazás az előzőnek kiegészítése: a kettő együtt nézve a teremtés és az üdvösség egységes teológiájának távlatában föltárja az »Úr napjának« értelmét. A parancs tartalma tehát elsősorban nem a munka akármilyen megszakítása, hanem Isten csodatetteinek ünneplése.¹²

A történelem első vasárnapját Krisztus feltámadása és a Feltámadt többszöri megjelenése is meghatározta. Vasárnap Jézus megjelenik a megtért Mária Magdolnának, Péternek, aki megtagadta, két kétségbeesett emmauszi tanítványnak és az apostoloknak az utolsó vacsora termében. A keresztények számára a vasárnap az Úr napja, mert ezen a napon a Feltámadt Krisztus bizonyos módon mindig jelen van. A privilegizált eszköz, amelyen keresztül kinyilatkoztatja jelenlétét, a vendégség, a kenyértörés.¹³ Jézus emberközelségét az apostolokkal elköltött lakoma szimbólumokkal teli gesztusa mutatja.

Az Eucharisztia ünneplését elsősorban a Feltámadt Krisztus megjelenéseként és jelenléteként kellene felfogni, nem kötelességünk teljesítéseként. Hasonlóan a szeretett tanítványhoz a tónál, az Eucharisziát ma ünneplő tanítványok is kiálthatnák: „Az Úr az”.¹⁴ Szent Jusztiniusz mondja: „A Nap napján ugyanazon a helyen jövünk össze a városokból és vidékről, az apostolok leveleit és a próféták műveit olvassuk ... A Nap napján találkozunk, mert ez az első nap, amikor Isten megváltottatta a sötétséget, megteremtette a világot, amelyben Megváltónk, Jézus Krisztus feltámadt a halottak közül.”¹⁵

A vasárnapi ünneplés valódi központtá – „*dies Domini*” az Úr napjává válik, ha a keresztények Krisztusban hozzák létre közösségüket. Ma sokkal inkább, mint valaha, az embereknek közösségre van szükségük, hogy megerősödjének hitükben. Ma kollektív,

12 II. JÁNOS PÁL, *Dies Domini*, apostoli levél, 17., 1999. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=70>

13 Lk 24, 30; Jn 20, 26–28.

14 Vö. MARTINI C. M., *Attirerò tutti a me*, Torino, 1983, 62.

15 S. JUSTIN, *Apologia* I, 67.

de kevésbé közösségi rendezvényekkel árasztanak el bennünket. Az ember igyekszik bezárkózni saját individualizmusának négy fala közé. Milyen alternatívát kínál a vasárnap keresztény megélése? Sok esetben templomainkban is megismétlődik az az anonim, rideg környezet, amelyben nem közösség, hanem személyes ügyeket intéző „kliensek” csoportja tapasztalható. Szerencsére vannak templomok, ahol a hit minden szintű közös átélését érezni. Az Eucharisztia vasárnapi ünneplése, amely nem fejezi ki a Feltámadt Krisztus jelenlétét, és a különböző embereket nem formálja közösséggé, nem felel meg természetének.¹⁶

Sok tanúságtétel létezik, amely igazolja, hogy a keresztények számára a vasárnap mindig az összejövetel napja volt: „amikor az Úr napján (vasárnap) összegyűltök, törjétek meg a kenyeret és adjatok hálát előre megvallva bűneiteket, hogy tiszta legyen áldozatotok. Aki perben áll felebartátjával, addig ne menjen közéték, amíg békét nem köt, nehogy beszennyezze áldozatotokat.”¹⁷

Továbbá a *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúció a szent liturgiáról is megerősítette a vasárnapi ünneplés tartalmát, illetve a hívők köteleességét közösségben összejönni, hogy a nap emlékezetükbe vésődjék, javasolja, hogy az együttal az öröm és a munkaszünet napja is legyen. „Az Egyház a húsvéti misztériumot a Krisztus föltámadása napjából eredő apostoli hagyományra támaszkodva, a nyolcadik napon ünnepli, melyet méltán neveznek Úr napjának, *dies dominicának*. E napon ugyanis a Krisztus-hívőknek össze kell jönniük, hogy hallgatván Isten ígését és részesedvén az Eucharisziában megemlékezzenek az Úr Jézus szenvedéséről, föltámadásáról és dicsőségéről, hálát adván Istennek, aki őket »élő reményre szülte újjá Jézus Krisztusnak a halálából való föltámadása által« (1Pt 1,3). Így tehát a vasárnap az ős ünnepnap, amit a jámbor hívekkel meg kell ismertetni és a lelkükre kell kötni, úgy, hogy ez a nap az öröm és a munkaszünet napja is legyen. Más ünnepet nem szabad elébe helyezni, kivéve a valóban legnagyobb jelentőségűeket: az Úr napja ugyanis az egész liturgikus évnek alapja és magja.”¹⁸

A liturgia lényeges részét alkotó éneknek azt az örömet kellene kifejeznie, amely a Krisztusban feltámadttak szívét tölti be, azokét, akik az apostolokhoz hasonlóan örültek, mikor látták a feltámadt Urat maguk között.¹⁹ Az első keresztény közösségek a vasárnap örömét külső jelekkel is növelni akarták, például azzal, hogy vasárnap sosem volt érvényben a böjt, mert ezen a napon jelen van a vőlegény.²⁰

16 MOSNA C., *Storia della domenica dalle origini fino agli inizi del V secolo*, Roma, 1969, 68–72.

17 *Didache*, n. XIV.

18 SC, 106.

19 Vö. Jn 20, 19–20.

20 GHERARDI L., *Il giorno del Signore, Ponteranica*, 1985, 15.

A vasárnap további aspektusa szociális jellege. „A szabad idővel rendelkező keresztényeknek meg kell emlékezniük testvéreikről, akiknek ugyanazok a szükségleteik és jogaik, mint nekik, de szegénységük és nyomorúságuk miatt nem tudnak pihenni. A keresztény jámborság a vasárnapot hagyományosan a jócselekedeteknek, a betegeknek, a gyöngélgédőknek, az öregeknek tett alázatos szolgálatoknak szenteli. A keresztények azzal is megszentelik a vasárnapot, ha családjukra és hozzátartozóikra fordítják figyelmüket, amire a hét többi napján nincs idő.”²¹

A vasárnap a gondolkodás, a csend, a kultúra és a meditáció kedvező ideje is és mindannak, ami hozzájárul a bensőséges és keresztény élet növekedéséhez. A vasárnapnak ebben az értelemben annak kellene lennie, amire a vallás felszólít bennünket: megállás, az elidegenített élet felülvizsgálatának kialakítása, gondolkodás a legfontosabb dolgokról.

A VASÁRNAP ÜNNEPLÉSE AZ EGYHÁZ PARANCSOLATA SZERINT

Az első keresztények találkozása vasárnaponként annyira fontos volt, hogy misére menni inkább szükség, mint kötelesség volt. Ez a találkozás nagyobb mértékben buzdította és segítette a megkeresztelték növekedését hitükben, mint valamilyen fegyelmi kötelezettség betartása.²² Azzal, hogy az Egyház az évszázadok során nagy hangsúlyt vetett a vasárnap parancsára, talán hozzájárult ahhoz, hogy a hívőknél a megszokás gyakorlata alakuljon ki.

Az Eucharisztia ünneplésén való kötelező részvételről szóló első rendelkezés a IV. század elején jelent meg, amellyel a vasárnap ünneplésének gyakorlatában bizonyos fordulat következik be. Az Elvirai Zsinat 305-ben elrendeli a részvételt három vasárnapból legalább egy megünneplésén. A rendelkezés megszegése esetén nem lehet szentáldozáshoz járulni.²³ Ezt a rendeletet hamarosan átvették a Szardikai Zsinat határozatai közé. Az egyházi rendeleteken kívül Konstantin császár 321. március 3-án ediktumot hirdetett, amelyben nyilvánosan elrendelte a vasárnapot heti hivatalos pihenőnapnak: „Pihenjék minden bíró, városi polgár és mindenki, ki a nap napján, amely tiszteletre méltó, végzi mesterségét, pihenjék. Ennek ellenére, a vidéki lakosság szabadon csatlakozhat eme rendelkezéshez, a földműves munkák végzésének tiltása nélkül, hogy ne vesszék el a mennyei gondviselés által kínált lehetőség, mert gyakran megesik, hogy nincs megfelelőbb nap a mag elvetésére és a szőlőtőke elültetésére... Mindenkinek joga

---

21 A Katolikus Egyház Katekizmusa, 2186., <http://www.katolikus.hu/katek/tartalom.html>

22 GOUDREAU P., *Celebrare la domenica in attesa dell'eucaristia*, Padova, 2004. ss. 30–31.

23 Vö. RORDORF W., másod. id., 177.

van szolganépét megszabadítani a rabszolgaságtól. Az ügyet érintő határozatokat megszegni tilos.”²⁴

Miért hozta a császár ezt a törvényt? Cezárei Eusebius a császár határozatát úgy interpretálja mint arra vonatkozó vágyának megnyilvánulását, hogy az Úr napjából az imádságra méltó napot csináljon, amelynek alapja a belső – lelki értékek lennének. A szerző hozzáteszi, hogy ezt a határozatot a császár abbéli reménye éltette, hogy hamarosan az egész lakosság, elsősorban a katonák imádni kezdik Istent, aki minden jónak és győzelemnek okozója.²⁵ Konstantin törvényének eredeti megfogalmazása hozzájárult a vasárnap mint a gyülekezés napja értelmezéséhez, mert a munkától való tartózkodás nagyobb teret hagyott a templom látogatásának és az eucharisztikus ünneplésnek. Konstantin törvénykezése végsősoron az evangéliumi igazság kifejtése: „A szombat van az emberért, nem az ember a szombatért.” (Mk 2,27).

A VI. századtól különböző jelei vannak a munkamentes vasárnapra vonatkozó parancsoknak. Több zsinat, császárok, egyházi írók erőteljesen hangsúlyozzák, amit 585-ben a Maçon-i Zsinat megerősített: „vasárnapokon és más ünnepeken, amikor az Úr feltámadását tisztelik, szükséges minden más fizikai munka elhagyása az étel előkészítésén kívül.”²⁶ Ebből következik, hogy ebben az időben a vasárnap végzett munka tilalmát érintő kérdések voltak a legfrekvenciáltabbak. Kezd kibontakozni a „szolgamunka” elmélete is. A munkától való tartózkodás alapvető motiválója a konstantini gondolat: templomba menni – *concurrere ad Ecclesiam* és időt szakítani az imádságra, beszélgetésre a Mindenható Atyával.

Amióta Krisztus megjelent a nevében összegyűlt keresztények közösségének, hogy megerősítse őket hitükben, a vasárnap olyan nappá vált, amikor a keresztény „templomba megy, hogy hódolattal fejezze ki Isten imádását”. Éppen a szolgamunkától való szabadulás tehetné lehetővé és könnyebbé a hívők ezt a találkozását. A vasárnap nem csupán valamiféle lelki szombat, hanem része a rendnek, amiben a parúzia a húsvéti misztérium konstitutív dimenziója.²⁷

A tomista doktrína szerint, amely hasonló tendenciát támogat és véd, a harmadik parancsokat szempontjából Isteni attribútumaként kell szemlélni a vasárnap megszentelését. Ezzel a kultusszal összefüggésben megjelenik a kötelező pihenés és a tartózkodás a munkától (az Aquinói Szent Tamás által összeállított munkák pontos jegyzékével). A krisztológiai alap nem a feltámadás eseményére támaszkodik, hanem Jézus pihenésére

24 RORDORF W., másod. id., 179.

25 CAVAGNOLI G., *Vicende della legislazione canonica sul riposo domenicale*, in *Rivista di Pastorale Liturgica*, 165, 1991/2, Brescia, 20–31.

26 FALSINI R., *La domenica dai VI al I secolo*, in *Asprenas*, 14/4, 1971, 473.

27 CHAUVET L. M., *Linguaggio e simboli. Saggio sui sacramenti*, in *Liturgia e vita*, Torino, 1982, 216.

a sírban, amire a hetedik napon kerül sor. Szent Tamás számára a vasárnap megtartása egyszerűen a zsidó szombat helyettesítése, csak hogy nem az isteni törvény formájában, hanem egyházi elhatározásból.²⁸

A következő évszázadokban nem sok változott a kötelező vasárnapkal kapcsolatos kérdésekben. Ellenkezőleg, a vasárnapi pihenést érintő törvénykezés még inkább megerősítette a vasárnap tilos szolgamunkák és egyéb, engedélyezett munkák (pl. művészeti tevékenységek, zene stb.) osztályozását felállító jogi mentalitást.

A vasárnap megszenteléséről szóló előírás megfogalmazása a Tridenti Zsinat idejében kapott állandó, pontos és egyértelmű formát, amely egyúttal az Egyházi Törvénykönyvbe is bekerült. Előbb a javaslatok majd a rendelkezések kiadásának fő oka a kereszténység erőteljes elterjedése volt, amelynek következtében enyhültek a szokások, és elveszett az Eucharisztia vasárnapi ünneplésének belső kényszere. A kötelező vasárnapi misehallgatásra utasító rendeletet megerősítette a Tízparancsolat vonatkozó része és a csatlakozó természetes és egyházi jog.²⁹

Az 1917-es Egyházi Törvénykönyv az 1248. kánonban elrendeli a misehallgatást a parancsolt ünnepnapokon. Továbbá a tartózkodást a szolgamunkáktól, a bírói hatalom gyakorlásától, a nyilvános kereskedéstől, a piactartástól és az eladástól. A jelenleg is érvényes 1983-as Egyházi Törvénykönyv a vasárnapi kötelező misehallgatásról a következőket mondja:

- 1246. kán. – 1. §. A vasárnapot mint a húsvéti misztérium ünnepét apostoli hagyomány alapján az egész egyházban őseredeti kötelező ünnepként kell megtartani.
- 1247. kán. – Vasárnap és más kötelező ünnepeken a hívők kötelesek szentmisén részt venni; tartózkodjanak továbbá azoktól a munkáktól és ügyletektől, amelyek az Istennek járó liturgikus tisztelet megadását, az Úr napjának sajátos vidámságát vagy a lélek és a test kellő pihenését akadályozzák.
- 1248. kán. – 1. §. A szentmisén való részvétel kötelezettségének eleget tesz, aki bárhol, katolikus rítus szerint végzett misén jelen van, akár magán az ünnep napján, akár az előző nap estéjén.
- 2. §. Ha szent szolgálatot teljesítő személy hiányában vagy más súlyos okból lehetetlenné válik az eucharisztikus ünneplésben való részvétel, igen ajánlatos, hogy a hívők részt vegyenek a plébániatemplomban vagy más szent helyen a megyéspüspök előírásai szerint tartott igeliturgián, ha van ilyen, vagy töltsenek kellő időt imádsággal egyénileg, a családban vagy alkalmasint több családból álló csoportban.

28 Vö. S. THOMAE DE AQUINO, *Summa Theologiae*, II–IIae, q. 122, art. 4: „*Observatio diei Dominicae in nova lege succedit observantiae sabbati non ex vi praecepti legis, sed ex constitutione Ecclesiae et consuetudine populi Christiani*”.

29 HESCHEL A. J., *Il Sabato. Il suo significato per l'uomo moderno*, Milano, 1972, 12.

A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint vasárnap „a Krisztus-hívőknek össze kell jönniük, hogy hallgatván Isten igéjét és részesedvén az Eucharishtiában megemlékezzenek az Úr Jézus szenvedéséről, föltámadásáról és dicsőségéről, hálát adván Istennek, aki őket »élő reményre szülte újjá Jézus Krisztusnak a halálából való föltámadása által«,».³⁰ Egyúttal lehetőségük van személyesen is találkozni Krisztussal, aki – ahogy a zsinat mondja – négy módon valóságosan jelen van Egyházában:

- a szentmise Áldozatában, mind a papi szolgáló személyében ... leginkább, az eucharisztikus színek alatt.
- erejével a szentségekben, úgyhogy amikor valaki keresztel, maga Krisztus keresztel.
- igéjében, mert Ő maga beszél, amikor az Egyházban a Szentírást olvassák.
- végül amikor könyörög és zsoltároz az Egyház, Ő van jelen, aki megígérte: „Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18,20)³¹

A vasárnap megszentelését előíró parancs besorolása az etika alapszerkezetének horizontjába rámutat, hogy az Egyház nem csupán a vallási közösség egyszerű diszciplináris előírásának tartja, hanem bibliai jelenéssel megjövendőlt és előterjesztett Istennel való kapcsolatunk minősítő és elidegeníthetetlen megnyilvánulásának. A főleg misével és keresztény örömben és testvériségben gazdag pihenéssel megszentelt vasárnap kötelezőségét csak akkor érthetjük meg, ha mérlegeljük a nap különböző jelentéseit. Helyes, ha a vasárnapi pihenést törvényekkel és hagyománnyal védjük, mert láthatóvá teszi azt a tény, hogy az ember ne váljék a munka rabszolgájává, hanem legyen szabadideje, építse emberi kapcsolatait – a közösséget és ünnepelje az ünnepnapot.

BEFEJEZÉS

„*Sine dominico esse non possumus*” („*Mi nem létezhetünk az Úr (vacsorája) nélkül.*”). A IV. századi észak-afrikai Abitiniában 49 vértanú, élükön Saturnino atyával, ajkukon a fenti szavakkal, inkább választották a halált, minthogy feladják a vasárnap – az Úr napja – megünneplését.³²

A posztmodern kultúra feltételei között az egyik komoly feladat újra megtanulni ünnepnapként átélni a vasárnapot és felfedezni ünneplésének és megélésének lényegét. A vasárnap egyre inkább csak „szabadnap”, a munka megszakítása. Elsődleges tartalma a szórakozás és a kimenekülés a nagyvárosból. A munkamegszakítás szünet, amelyben a munkanapokhoz képest megváltoztatjuk az életritmust, anélkül, hogy az öröm forrá-

30 Vö. 1Pt 1,3.

31 Vö. SC, 7.

32 CEI, *Il giorno del Signore*, 1984, 7.

sává, az együttlét szabad terévé, egymásra és magunkra szánt idővé, a másokra odafigyelő és ajándékozó megnyílás lehetőségévé váljon. Az ünnepként megélt vasárnap teret nyit a közelségnek másokkal. Az ünnepi idő mély értelmet ad a munkaidőnek is, míg a szabad pihenés ideje csupán erőgyűjtésben segít a további munkához.

Míg korábban a szabadidő jelentősége közösséget közvetített az embernek, ma egyedül van és az élet értelmének nagy kínálatával áll szemben. A választás és az élet különböző területeinek megtöltése bizonyos tartalommal nehéz és sok bátorságot igényel. A segítséget nem nyújtó társadalomban az emberek tehetetlenek. És habár vasárnapi „lelki felemelkedésről” beszélünk, nem világos, mihez és hova kell az embernek és lelkének felemelkednie. A múltban a vasárnap az élet értelmének jelzése volt. A mai hétvége arctalan vasárnapjával nem képes ezt közvetíteni. Ha nem sikerül meglelnünk az élet értelmét, „egzisztenciális vákum” keletkezik, amit mindenekelőtt vasárnap tudatosítunk.

A vasárnapot leginkább az alapvető sajátságok elfeledéséből, elhanyagolásából következő veszélyek fenyegetik. Hogy a vasárnap értelme és lényege megmaradjon, meg kell szabadítani ezt a napot a jelenlegi veszélyektől és szennyeződésektől, újra fel kell fedezni és meg kell őrizni eredeti jellegét. II. János Pál pápa *Dies Domini* kezdetű apostoli levelében a vasárnap megszenteléséről ezekkel a szavakkal hív mindenkit a vasárnap megújítására: „»Ne féljetek időtöket Krisztusnak szentelni!« Igen, tárjuk ki Krisztus előtt az időnk, hogy megvilágíthassa és értelmessé tehesse. Egyedül Ő ismeri az idő titkát és az örökkévalóság titkát, és az „ő napját” úgy adja nekünk, mint szeretetének mindig új ajándékát. E nap újrafelfedezésének kegyelmét kérnünk kell, nemcsak azért, hogy teljesen meg tudjunk felelni a hit követelményeinek, hanem azért is, hogy konkrét választ tudjunk adni a minden emberi szívben élő mély és igaz vágyakra. A Krisztusnak adott idő soha nem elveszett, hanem inkább életünk és kapcsolataink mély humanizálására nyert idő.”³³

A vasárnap titkának megélése mintha iránytű lenne. Segíti ellenőrizni tájékozódásunkat Krisztushoz. Nagyon fontos, hogy a vasárnap visszakapja megszentelt jellegét, és nem csak a szentmisén való részvétellel, hanem belső elcsendesedéssel, a lelki értékek térnyerésével és szoros családi és társadalmi kötelek építésével is.

Dr. ArtD Jan Vel'backý
Rózsashegyi Katolikus Egyetem Teológiai Kar

Ford. Sztakovics Erika

---

33 II. JÁNOS PÁL, *Dies Domini*, apostoli levél, 7, 1999. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=70>